

УДК 657

Лищенко О. Г.¹, Ярмусь Д.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [2].

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання

послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

Аналіз літературних джерел дає можливість стверджувати, що немає однозначного визначення завдань обліку основних засобів, проте всі вони досить наближені.

Н.М. Ткаченко вважає, що бухгалтерський фінансовий облік основних засобів повинен забезпечити:

- контроль за зберіганням основних засобів;
- своєчасне, правильне документальне оформлення відображення в обліку надходження основних засобів (фондів), їх внутрішнього переміщення (з цеху в цех, зі складу на склад, з відділу у відділ тощо), ефективного використання, вибуття (ліквідація, реалізація, безкоштовна передача); своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів;
- відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів;
- визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списування не повністю амортизованих об'єктів основних засобів;
- виявлення зайвих та морально застарілих основних засобів [3, с. 181].

Перераховані завдання сприяють формуванню повної, корисної та своєчасної інформації, яка необхідна для ефективного управління основними засобами на підприємстві.

За натурально-речовим складом, характером (з метою обліку, контролю та аналізу - для цілей обліку) основні засоби класифікуються за групами, передбаченими рахунком 10 Плану рахунків [1]:

- 101 "Земельні ділянки";
- 102 "Капітальні витрати на поліпшення земель";
- 103 "Будинки та споруди";
- 104 "Машини та обладнання";
- 105 "Транспортні засоби";
- 106 "Інструменти, прилади та інвентар";
- 107 "Тварини";
- 108 "Багаторічні насадження";
- 109 "Інші основні засоби".

Усі витрати підприємства на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, що включаються до їх первісної вартості, накопичуються на рахунку 15 "Капітальні інвестиції", за яким ведеться синтетичний облік капітальних інвестицій в розрізі субрахунків.

Однією з методологій обліку є економічний аналіз. В теорії та практиці економічного аналізу застосовуються багато показників ефективності використання основних засобів.

Таблиця 1. Показники стану та ефективності використання основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1. Фондомісткість	F_k/V_p	Характеризує забезпеченість підприємства ОЗ
2. Фондоозброєність	$F_k/Ч$	Показує величину основних засобів на працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	F_z/M	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу ОЗ	$З_о/F_k$	Показує ступінь зносу ОЗ
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	$1-K_z$	Відображає частину основних засобів придатну до експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення ОЗ	F_v/F_k	Показує частку введених ОЗ у загальній їх вартості
7. Коефіцієнт вибуття ОЗ	F_y/F_k	Характеризує інтенсивність вибуття ОЗ
8. Коефіцієнт приросту основних засобів	$(F_v - F_y)/F_k$	Показує ступінь збільшення ОЗ у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	V_p/F_k	Характеризує ефективність використання ОЗ. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню ОЗ
10. Рентабельність ОЗ _в	$P_b/F_k * 100\%$	Визначає ступінь використання ОЗ

F_k - балансова вартість основних виробничих засобів;

V_p - вартість виробленої продукції;

F_z - залишкова вартість основних виробничих засобів;

M - вартість майна підприємства;

$З_о$ - сума зносу основних виробничих засобів;

Ч - середньооблікова чисельність працівників;
Фу - вартість уведених основних виробничих засобів;
Фв - вартість виведених основних виробничих засобів;
Кз - коефіцієнт зносу основних виробничих засобів; Пз - загальний прибуток підприємства.

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондовіддача, рентабельність основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів.

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондовіддача.

Абсолютним показником ефективності використання основних засобів є сума прибутку на одну гривню основних засобів.

До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі. Формули розрахунку показників забезпечення стану й ефективності використання основних засобів та їхню характеристику наведено в таблиці 1

Таким чином основні засоби, як об'єкт обліку та аналізу є суттєвим і складним активом, потребує багато уваги, і вважається, що необхідно враховувати особливості функціонування підприємства, його правової форми, оподаткування, асортименту продукції, щоб зробити облік та аналіз краще.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 29.10.2019

2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.

3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Н.М. Ткаченко [6-те вид]. – К.: А.С.К., 2002. – 784 с.